

Lahden kaupunki/kaupunkisuunnittelu

Viite: Lausuntopyyntö 9.7.2026

Asia: Lahti, A-2709 Joutjärven kirkko, Asemakaavan muutos, luonnos

Lahden kaupunki on käynnistänyt asemakaavan muutoshankkeen Möysän kaupunginosassa. Muutos koskee Möysän kaupunginosan (16.) korttelin 480 tonttia 3 sekä puistoaluetta (Joutjärven kirkko). Kaavan tavoitteena on päivittää asemakaava vastaamaan pysäköinnin ja puiston osalta toteutunutta tilannetta. Kirkon takana sijaitseva asuinrakennus erotetaan asemakaavamuutoksella omaksi kiinteistöksi ja kirkko sekä asuinrakennus suojellaan sr-merkinnällä.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää luonnosvaiheen kaava-aineistosta (23.6.2026 päivätystä kaavaluonnoskartasta, 1.7.2026 päivätystä asemakaavan selostusluonnoksesta ja 29.6.2026 päivätystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta) pyydettyä lausuntoaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Asiakohdan kaavahankkeelle ei ole esteitä arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Joutjärven kirkko ja siihen liittyvä asuinrakennus on todettu paikallisesti arvokkaaksi Lahden yleiskaavaan liittyvässä kulttuuriympäristöselvityksessä. (Ramboll 2024) Kirkko on valmistunut vuonna 1962 ja sen rakentaminen liittyy Lahden seurakuntien sodan jälkeiseen laajenemisvaiheeseen, jossa Lahden uusien aluelaajennusten myötä Lahden seurakunta jaettiin neljään osaan. Kirkkoherran ja kahden muun työntekijän asunnoksi rakennettu asuinrakennus valmistui samana vuonna. Joutjärven kirkosta on tehty rakennushistoriaselvitys vuonna 2024. (Salminen 2024)

Rakennuskokonaisuuden on suunnitellut lahtelainen arkkitehti Unto Ojonen. Joutjärven kirkko on paikallisesti erittäin ansioituneen Ojosen ainoa toteutunut kirkkorakennus, ja sitä pidetään hänen päätyönään. Kirkkon arkkitehtuurissa näkyy suomalainen kirkonrakennusperinne, vaikka itse kirkko on moderni seurakuntakeskuskokonaisuus. Ojosta ohjeistettiin suunnittelemaan ”kirkon näköinen kirkko”. Kirkkosali perustuu kolmion muotoon, joka on uskonnollisessa symboliikassa pyhän kolminaisuuden symboli. Lisäksi jyrkkä harjakatto viittaa keskiaikaiseen

kirkonrakennusperinteeseen, josta 1950–1960-luvuilla tehtiin useita moderneja tulkintoja. Tapuli toistaa jyrkän kolmiomaista muotoa. Ojosen suunnitelmassa materiaalit ovat suuressa osassa: kirkon julkisivujen arkkitehtoninen ilme perustuu keltatiilen, betonin ja liuskekiven käyttöön. Katto on kuparia. Kirkkosalin sisätiloissa on näiden lisäksi käytetty mäntyä sekä kirkonpenkeissä että sisäkaton materiaaleissa. Ansiokkaan sisustuksen suunnitteli Olavi Lieto ja kirkkosalin valaistuksen Lisa Johannsson-Pape. Alttarireliefi on Pentti Papinahon. Salin valonkäyttö on erityisen taidokasta ja korostaa sen harrasta tunnelmaa. Kirkkoon liittyy oleellisesti myös sitä ympäröivä puisto, joka yhdistyy kirkkosalin sisätiloihin suurten itään suuntaavien ikkunoiden kautta. Ympäristön ja rakennuskokonaisuuden yhteenliittymää korostaa laajat terassialueet. Kirkon sijainti mäellä on perinteinen, ja rakennelman jyhkeyttä korostavat kirkkoon johtavat liuskekiviportaat. (Salminen 2024, Niskanen 2014)

Joutjärven kirkko edustaa hyvin sotien jälkeistä, modernia monumentaalikirkkosuunnittelua. Sen arkkitehtonisen juuret ovat kirkkohistoriassa, mutta sen muoto on moderni. Kirkon ja sen yhteyteen rakennettujen tilojen tilaohjelma on tehty myös vastaamaan seurakuntien tulevaisuuden tarpeita, ja siten se on todistusvoimainen esimerkki seurakuntien toiminnan muutoksesta sotien jälkeen. Rakennusten tarkkaan valitut materiaalit ja muotokieli tekevät niistä eheän kokonaisuuden. Kirkkosalin arkkitehtuuri, sisustus, taide ja valaistus on suunniteltu harkiten ja sitä voi luonnehtia kokonaistaideteokseksi, vaikka osia siitä on muutettu alkuperäisestä. Kokonaisuudessaan Joutjärven kirkossa hahmottuu edelleen arkkitehdin alkuperäinen visio. Rakennus toimii alueen maamerkkinä. Joutjärven kirkon rakennuskokonaisuudella on museon arvion mukaan maakunnallista merkitystä, sillä se edustaa erinomaisesti aikansa laadukasta ja harkittua kirkkoarkkitehtuuria, ja on maakunnassa hyvin tuotteliaan arkkitehdin päätyö. Kokonaisuudella on historiallisia (historiallinen todistusvoimaisuus), rakennushistoriallisia (alkuperäisyys, edustavuus ja harvinaisuus) ja maisemallisia arvoja.

Nykyinen asemakaava on vuodelta 1961. Siinä kirkko ja siihen liittyvä asuinrakennus ovat samalla kirkon ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialueella (YK). Istutettavia tontin osia on määrätty mm. katujen varsille. Korttelin eteläosa on puistoaluetta (PI).

Kaavaselostusluonnoksessa ei ole mainintaa kirkosta tehdystä rakennushistoriaselvityksestä, vaikka selvitys on kuulemisaineston liitteenä. Selvitys tulee mainita myös kaavaselostuksessa. Kaavaselostuksessa mainitaan myös vanhentuneet yleiskaavan kulttuuriympäristöselvitykset (kohta 3.2.2.). Paikallisesti merkittävien kohteiden osalta käytetään Lahden yleiskaavan yhteydessä tehtyä päivitysinventointia (Ramboll 2024), eikä erikseen enää vuosien 2000 ja 2012 selvityksiä.

Kirkkorakennus on kaavaluonnoksessa suojeltu merkinnällä sr-1: *Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvalliset sekä sen ulko- ja sisäarkkitehtuurin rakennustaiteelliset arvot säilyvät. Rakennusta koskevista muutoksista ja toimenpiteistä on neuvoteltava kaupunginmuseon kanssa.* Asuinrakennukselle on annettu merkintä sr-2: *Suojeltava rakennus, jonka julkisivujen ja vesikaton alkuperäiset materiaalit tulee säilyttää. Julkisivujen alkuperäinen luonne ei saa muuttua muutos- ja korjaustöitä tehtäessä.* Lisäksi kirkon tontille on osoitettu pisterasterilla ja merkinnällä s: *suojeltava istutettava alueen osa, jota on hoidettava niin, ettei maiseman luonne oleellisesti muutu.* Asuinrakennusta ympäröi istutettava alueen osa sekä ai-määräys, jossa määrätään, ettei tonttia saa aidata. Museo katsoo, että asemakaavatyössä on tunnistettu hyvin kokonaisuuden kannalta keskeiset suojeltavat rakennukset ja tontin osat, mutta määräystekstejä tulee tarkentaa ehdotusvaiheeseen.

Suojelumerkintään sr-1 tulee tehdä seuraavat muutokset:

- Ensimmäistä lausetta tulee täsmentää seuraavasti: *Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä **suojeltava** rakennus.*
- Merkintää on täsmennettävä sen suhteesta sisätiloihin sekä esimerkiksi materiaaleihin ja julkisivuihin. Määräysteksti on nykyisessä muodossaan epäselvä ja jättää paljon tulkinnan varaan: *Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen kaupunkikuvalliset sekä sen ulko- ja sisäarkkitehtuurin rakennustaiteelliset arvot säilyvät.*
 - o Museo esittää edellä mainitun lauseen sijasta lisättävän seuraavan tekstin määräykseen: *Rakennuksessa ei saa tehdä sellaisia muutos- ja korjaustöitä jotka turmelevat julkisivujen, vesikaton, tapulin, kirkkosalin, pääportaiden ja terassin rakennustaiteellista arvoa. Korjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.*
- Viimeinen lause on muutettava muotoon: ... *neuvoteltava **museoviranomaisen** kanssa.*

Suojelumerkintään sr-2 tulee tehdä seuraavat muutokset:

- Määräystä on muutettava yhdenmukaisemmaksi sr-1 määräystekstin kanssa. Ensimmäinen lause tulee muuttaa muotoon: *Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas **suojeltava** rakennus.*

- Määräykseen teksti *Julkisivujen alkuperäinen luonne ei saa muuttua muutos- ja korjaustöitä tehtäessä* tulee muuttaa seuraavaan muotoon ja siihen tulee lisätä seuraavat asiat: *Rakennusta ei saa purkaa. Rakennuksessa ei saa tehdä sellaisia muutos- ja korjaustöitä jotka turmelevat julkisivujen ja vesikaton rakennustaiteellista arvoa. Julkisivujen ja katon korjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja. Rakennusta koskevista muutoksista ja toimenpiteistä on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa.*

Museolla ei ole muuta huomautettavaa kaavatyön luonnosvaiheeseen.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

arkeologi Esko Tikkala

rakennustutkija Roosa Norrlin

Tiedoksi: Museovirasto, Lupa- ja valvontavirasto

Lähteet:

Niskanen, Riitta 2014. Pyhän ja hiljaisuuden mailla: *Joutjärven kirkko* (s.33–39). Lahden historiallisen museon julkaisuja 5. Lahden museot.

Ramboll, 2024. Lahden rakennettujen kulttuuriympäristöjen päivitysinventointi. Saatavilla: <https://www.lahti.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkiympariston-suunnittelu/yleiskaavoitus/voimassaolevat-osayleiskaavat/>

Salminen, Eetu 2024. Unto Ojonen: lahtelaisen arkkitehdin perintö – Joutjärven kirkon rakennushistoriaselvitys. Saatavilla kaava-aineiston yhteydessä.